

ХАҢЫАТ 1951 СЫЛ АЛТЫННЫҔЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Улууска Улуу Кыайыы 65 сылын бэлиэтээһин

КЫАЙЫЫ КҮНҮНЭЭБИ ПАРАД

Угэскэ кубуллубут хас сылын ахсын буолар Кыайыы парада быйыл уратытык ыгылыһа. Коммунистическай партия Чурапчытаагы райкомун I-кы секретара Семен Никитин парадка салайда. Манна дараатан эттэххэ, Кыайыы күнүн иннинэ хас да күн бэлэмнэһин буолбута. Онон быйылгы парадтан тугу эрэ саганы, сонуну көтөспүһүт.

Барыта 21 колонна лоп курдук сарсыарда 10 чааска Карл Маркс уулуссатынан Военкомат тоһурутар дылы хаамта. Хас биридиги колонна ох курдук сөгөстөн кэлбитэ харахха бырабыллар. Парады Семен Иванович салааталаах Ага дойду сэрэстин ветераннара арыйдыйар. Тогурдунан турар дьон-сэргэ кыыллары "Ураа" хаһыланан көрүстэ. Онтон ИДьМ, баһаарынай чаас, байыаннай конфлиһка сылдьыбыт саллааттар уонна үөрэнээччилэр, устудьуоннар кыгылылаах байыаннай эгэрэхтэ киирдэ. Салгыы Мотрена Матвеева салааталаах тыыл ветераннара хаамтылар. Кыайыы, Россия, Саха сирий, Чурапчы улуунун былаахтарын устудьуоннар туттулар. Онтон Иосиф Сталин уонна ССРС маршалларын мэтириэтин иһиниһит массьыналар колонналарга барда. Бу күнэ улуус төрүттэлэрэ байыаннай чааска араахан хаамтылар. Ол курдук, хыалческэй, сухопутнай, десантнай, байыаннай-воздушнай, танковай сэрэһилэр, байыаннай-морской флот, сапердар, санитардар, артиллеристар, связистар, хайыһар десанын, пограничниктар, кавалеристар, разведчиктар кээкэлэрэ парадка киирэттэ. Чурапчы олохтоохторо, үөрэнээччилэр, устудьуоннар аһалээх моруот колоннаттын огорон хаамтылар. Култура үлэһиттэрэ салааталаах уулусса кыгылытыгар турар "тылыннаах көрдүдөрү" огордулар. Байыаннай самолет, "Катюша", пушка киирбиттэрин дьон-сэргэ, ордук оро-аймах, харада уоттанан сэргии көрдө.

Бу бырааһынныһаа адэригтэн эмэһитэр тийэ бары кыһаллан, турунан бэлэмнээһиниһит олус үтүтэй. Күндү ветераннарбытын, Улуу Кыайыы 65 сылыннан өссө төгүл ээрдэһиһит! Эйэлээх ологу уһансыбыт ара табаарыстарбытыгар биһиги калүөнэ аатыгтан махтаһытын тизэрдэбит. Эһиги уот кутаа ортогуна, иһчээр тирбэр быстыбатынан сылдьыбыһыктын, ачылыгыры, тоһору аахсыһаака сэриилэспиккитин, үлэлээбээһитин умнубаттыт. Калэр кээһээр да ыһчат өрүү саһыа сылдьыа. Ол буолар - Кыайыыны аһалыт дьоммутугар, сэрии тоһомутугар охтубут буйууннарбытыгар ыгыт иһсипт.

Аграфена КУЗЬМИНА.

Улууска Улуу Кыайы 65 сылын бэлгэтээнин

ДЬОҢУННААХ КИНИГЭ КҮН СИРИН КӨРДӨ

Улуу Кыайы 65 сылынан дойду үрдүнэн үйөтүтүнүгэ кинэ хаанына, тэрээһиннээх үлэ ытыгына. Онтон Чурапчы улууһа эмиэ туора турбата. Ыам ыйы 8 күнүгэр дыһалта дыһаан аактабай саалаттар Ада дойду Улуу сэриитин ветерана, ПАОйуунускай аатынан Государственный библиотечный лауреата, Саха АССР үтүөлүк учуутала, түмүс туттар ытык киһибиэ Иван Михайлович Павлов "Чурапчы уолаттара - кыргыз хонуутугар" дигэн кинигэтин сүрэхтэниитэ буолла.

И.М. Павлов

ЧУРАПЧЫ УОЛАТТАРА
КЫРГЫС ХОНУУТУГАР

Дьоро күнү РФ Суруйааччыларын уонна Журналистарын союһун чилиэнэ П.П.Федорова - Союһу илээн-саралаан алытта.

Улуу сэриигэ улууспутуттан кытыыгы сэрбидииттэри үөрэттэ сирдигитинэн буолаллар. 90-нүс хаарыгар үктэммиттэ.

кырдыаастык билигин даҕаны ытыгар үлэлэриттэн үөрөбүт, сөрбүт эрэ. Ол курдук, билигин кини өссө иккэ кинигэ бэчээккэ тахсаары ытыаллар. Ада дойду Улуу сэриитин туһунан бу баардык дэриг-өйдөбүлү ытыар-бытыар, Кыайы туһутар тыһынарын толук уурбут дьоммут ааттара тылларыгар, дьон-сэргэ билиитигэр тахсарыгар бу ытык киһибиэ үлэти сыйыны билбэт.

Кинигэ 500 экзemplарынан таарыста. Нэһилиэк аайы түөртүү киһи даанайдарынан кини астынар тына хаартыскалаах, буюуттар олохторун туһунан сыйыны суруйуулаах кинигэти илэтигэр эрэ ытыгы астынаа. Редакторунан РФ Журналистарын союһун чилиэнэ, улуунун туһутар туруулаһан үлэтир убаастыгар кырдыаастык Иван Петрович Пономарев үлэлэбэт. Эр кэмгэ быһаарыллыбытка сыйдыбыт дьыаланы бийэтин дьулуруунан сүүрэн-көтөн, кыһаллан тинээр тирдигит киһибиэ үлэтин-хамнаһын бары да билбэт, кини дьонуннаах туруорсуулардаах, бэргэн ыһылардаах суруйууларын хаһыаттан ааран сэрбидит.

Улуус баһылыга С.И.Яковлев кинигэ сүрэхтэниитинэн ээрдалээн туран, автор И.М.Павловка, матырыйалы хомуйууга үлэлэспит дьонго

Махтал суруктары туттартаата. Иван Михайлович дьоро күн аараччыларыгар анаан маанык эттэ: "1965 сыллаахха дойду оччотоску баһылыга Л.С.Брежнев Кыайы күнүн бэлэтиир туһунан Ыйаары таһаарбыта. Онон бары сиргэ үйэтигэ бөлөхтөр тэрэһибиттэрэ. Билигин улууспутутар Г.Д.Филимов салалаттынан билигин эмиэ үлэбитин саалаабыһыт. Ол кэмтэн илибин араарбакка үйэтигэ үлэлээн кэллим. Учууталпы сыйдыан киникүлбар, уопуекабар араас сиргээн, Подольскайга тийбэ, сыйдыан матырыйаллары хомуйбутум. Оччолорго мадды байам харчыбынан сыйдыарым. Тирдигит саллааччыга айан ороскуотун сабыһа көмө үп көрдөбүтүтүн: "Хамнаскын ыла сыйдыарын буолбат дуо?" - дигэн эппиттэкинтэн билииттэ дьэри хомойо сааныбын. Бастаан хаһыакка эрэ суруйар этим. Онтон өй уаһнар кинигэ оҕорон таһаарбытым. Хас кинигэти таарыстын аайы ар ылан бийэргэ-бийэргэ түһөн испитим. Бу кинигэбэр матырыйалы хомуйууга дьон-сэргэ урукку курдук улаханлык ээсэртиннэрдик, өр туһаакка тиксэригиттэригэр махтанабын. Дьон билигин даҕаны дьыбэр эрийэтир аяларын, аһэлэрин, аймахтарын дьыбатын туһунан ыһыталаһаллар. Мин

онтон үөрөбүн эрэ. Ол аата дьон сэрии туһунан өйдүүллэр, үйөтүтүтэ үлэлэһэллэр.

Бу күн автору албыт киһи ээрдалэста. Кинигэти бары Иван Михайлович үлэтин үрдүктүк сыйаллыһалларын, кини тыһынан ситэн эппит махталын аныктыларын биллэрди. Онон улууспутутар өссө биир дьонуннаах кинигэ эбиллэнэ. Бу үлэни толорбут ытыктабыллаах Иван Михайловичка, Иван Петровичка, матырыйаллары хомуйууга үлэлэспит күндү дьоммутутар сиртэн хаалаанга дьэри сүүрүбүт. Эһиги үлэбиг үйөтүн үйэргэ Улуу Кыайыны уһансыгыттар ааттарын дуораччы ааттыһа, сэрби дьон алдырхай буолбатыгар сүрүн укулаат буолуоҕа.

УЛУУ КЫАЙЫ ҮӨРҮҮЛЭЭХ МУННЬАҒА

Күнүс 15 чаастан "Айылы" Культура кинээ тыһынаах сибэкки тутуурдаах кырдыаастарынан туолла. Бу - кыргыз хонуутугар кыа хаанынын тоҕон, үлэ фронутар сыйдыан Улуу Кыайыны уһансыгыт күндү бэргэһинэрбит. Эр кэм буолан баран көрсүһүттэн, Кыайы өрөгөйдөөх күнүттэн долгуйа үөрбүт кырдыаастар доруобуйаларын турутун сүрөһыгиттан саалаан уруккуну-хойуакуну ахтыһаллар.

Улуу Кыайы знамятын көрсүү.

Быраһыһыктыы көргөмөт саалаа муһуттуттар Улуу Кыайы өрөгөйдөөх быһаарын сүһүөктэригэр туран көрүстүлэр. Манна баар дьон бары элэтирэн-хаанынаан биллэлэр бу кытара кыһаар Кыайы быһаага төһөлөөх сыранан, харах уутунан, кыа хаанынан кэлбитин. Чурапчы улууһа сэрби кэмгэр көрсүбүт хороммутун, Улуу Кыайы 65 сылын көрсө туох үлэ-хаанас барбытын туһунан дакылааты улуус баһылыга Семен Илларионович Яковлев оҕордо. Улуус баһылыгы бастагы солбууааччынан үлэни сыйдыбыт бийр дойдулаахпыт, билигин СР Тыатын хаһаайыстыбатын министри солбууааччы Николай Николаевич Попов улуунун дьонутар-сэргэтигэр анаан ээрдэтин эттэ уонна Правительственной наградалары туттарда. Ол курдук, республика социальнай-экономическай сайдыытыгар өгөтүн иһин СР Правительствотын Грамотатын сэрби бэргэһэнэ А.Ф.Ядрихинский наградаланна. Республика сайдыытыгар өгөтүн иһин СР оосударственной Мунньаарын (Ил Түһүн) оочуотунай грамотата сэрби бэргэһэнэ И.М.Павловка туттарылынна. Бүгүн улу-

В.В.Гудков, сэрби ветерана К.Н.Адамов уонна С.И.Яковлев.

успутутар олорор 9 бэргэһэнгэ СР Президиэнэ В.А.Штыров Улуу Кыайы 65 сылынан анал бэлэти, үрүн көмүс чаһыга, өйдөбүнүк алыбама уонна улуус баһылыгытын хоһодуһунга туттарылыһытын муһуттут дьон уураабат ытык тыһынан дойдуоһулаһаллар.

Чурапчы улуунун депутаттарын сөбүтүн сессиятын быһаарыһынан "Улуус Бочуоттаах гражданина" үрдүк аат Хадаар нэһилиэгиттэн сэрби бэргэһэнэ Николай Николаевич Филипповка интэриһинэ. Маны таһынан улуус сайдыытыгар өр сыллаах үтүө суоһаах үлэлэрин иһин үлэ, тыһы бэргэһинэрэ Э.А.Кузьмин (Хатылы), Е.В.Харитонов (Хадаар), сэрби оҕдоһолоро А.Н.Окопникова (Сылаан), В.Е.Тарабукина (Холтор) дыһалта Бочуотунай грамота-тынан наараадаланылар. Сэрби оҕдоһолорутар - барыларгар тыһынаах сибэкки дьэргэбүт туттарыы Кыайыны көрсө дыһал бийр долгуйуулаах түгэни-нэн буолла. Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, сэрби оҕдоһото Ф.П.Макарова Улуу Кыайынан Дьоксуоскайга таас дьыа кэригэтир кулүүһүн бу күн улуунун дьонун-сэргэтин ортотугар тутта. Партия Чурапчытаагы райкомун бастагы секретара С.И.Никитин В.И.Ленин төрөөбүтө 140 сылын үбүлүүдөөх мэтээлинэн партиянай үлэ бэргэһинэрин П.П.Дьячковскайы, Е.М.Макарованы, В.Н.Дьячковскайы наараадалаата.

Улуу Кыайы 65 сылынан ээрдалэр

Сэрби оҕдоһото Ф.П.Макарова кэригэтир кулүүһүн тутта.

аатырбыт артиллерист Г.Д.Протодьяков туһунан спектаклын көрөөччү дьүүлүгэр таһаарда. Изрикэ дьыэтиттэн тапталлаах кэргэнин, дьонун хаалларан сэрби уот толонуттар аттамыт, өлөр-тиһилэр охсуһууга сыйдыан күндү дьомо көрүмөһтэригэр иһиттэ эр хааннаах саллаат дьыбатын туһунан композиция хайа да киһи хаанын тардыһыан сатамат. Тоҕо дьыэтэххэ, күн бүтүн даҕаны сэрби ыар дуораана таарыбатах киһигэ дигэн суох.

Оксана ТРОФИМОВА.

Сэрби ветерана, улуус Бочуоттаах гражданина Н.Н.Филиппов.

Улуу Кыайы 65 сылын бэлгэтээнин

КЫАЙЫ КҮНҮН КӨРСӨ // ЭКСПРЕСС-ИНТЕРВЬЮ

Гаврил Владимиров, "Дорожник" ХЭТ директора, Чечня сэринтин кыттылаага:

— Кыайы күнү бары-бытыгар билигин улахан суолталаах. Улуу Кыайыны уһансыбыт бары ветераннары эрдэлибизин уонна кинилэргэ өссө да уһун дьоллоох ологу баарыбын. Аны хаан да сэрин буолбатын.

Илья Тешюхон, улуу-стаагы гимназия директорун хаһайыстыбаннай чакса солбуһааччы:

— Билигин көлүөнэ кыра эрдэспитигиттэн бу бырааһынныкы өрө көтөүлөөхтүк көрсөбүт. Парадка куруутун кыттабын. Сыллата ахсын бырааһынныкы тэрээниэ өссө туткан иһэр. Ыйыл

күнэ-дьыла да туран биэр-да. Бары ветераннары бырааһынныкынан эрдэ-либиз, күнүбүз халлааны баарыбын.

Александра Абрамова, көһөрүлүү кыттылаага:

— Кыайы 65 сылын барыларын эрдэлибизин Куруутун маанык үөрө-көтө сылдыабын, сэрин буолбатын, хаан да ач-чыастыры, топору-хаты-ры билбэлибиз, өг-тот буол-лун.

Анна Захарова, тыыл ветерана:

— Улуус олохтоохторун, үлэһэннэртэрин ис сүрөхпиттэн бырааһынны-кынан эрдэлибизин. Оч-чолорго бу күнгө майгы-нымыр чарылхай күнүбүз ээ. Кыайы буолар

күнүтэр билиги эрдэ оску-латтан кэлэммит, Бол-тоого Чуораайытча алаа-ска, оччолорго оһо кураа-нах, бэйэр да уу суох этэ, сир тартара сылдыабы-лыт. Бэрэсэдээтэлбит Бүтүр Никифоров арбааттан булгуннах таһынан атынан көтүтэн кэлэн оролору муһубу-та. "Кыайы" буолла. Бүтүн тарҕаһын", — дьэтин кытта бары сүүрүүнэн билиги солбурбуттар му-стубуптут. Бары үчүгэй таһапыһын таһапыһыт ырыа-тойук, оһуохай бөрү буолбуптут. Күнэ алаа-ды, көбүрдээх лэппиз-кө астаммыһытын өйдүүбүн. Итинник бы-рааһынныкытаан көрөбүппүт. Кыайы күнүн. Олохпут күн-түүн айы сайдан иһэриттэн үөрөбүн. Өссө да уһунук олорон үчүгэйи, саганы көрдөрбүн дьэ ба сана-алаахпын.

Гурий Филиппов, ула-тыыл ветерана:

— Бу бырааһынны-кы билиэхэ ураты бы-рааһынныкы. Бүтүгү эй-элэх олоххо олорорбуту-гар буойуннарда, үлэһэ-пит дьонго, Советскай Со-юз модун күүһүгэр махта-ныах тустаахпыт. Эдэр көлүөнэ дьоллоох, эйэлээх олоххо олордун дьэ баарыбын.

Николай Дьяконов, Чурапчы олохтоого:

— Сэрин буолууттар 12-лээх уол эитим. Чурап-чыта баарым. Бу билигин айан суолуттан, сбербан, Софронов саалатын ин-ниттэн, албах кийини ар-миза атаарбыһыт. Оччо-тодута социальнай куль-тура дьэстэ баар этэ, кэ-лин умайбыта. Оһо дору-обуһаларын көрөр көмөк-сия баара. Сэринтэ үгүс кийи албута, бааһырбыта, таарыйтарбакка хаалбыт кийи суоһун көрүстэ. Мин убайдарым эмиз фронтта албуттара. Кэбээһинэ көһүтэ баран үс убайым албута. Ити сэрин көмө-ритэр билиги дьэ көргөн-

тан бүтүн алта койи суох буолбута. Ол аастыт кэм хаан да эргиллбэтти, Бүтүгү курдук эйэлээх олох хаан да былытырба-тыт.

Мария Александрова, сэрин тулаайага:

— 1942 с. саас бу маҥтан арам сэринтэ барбыта. Мин ийэбинэн көһүтэ бар-быһыт. Оһо төгүрүк ту-лаайах хаалбытым. Арам билэригиттэн суох буолам-мыт туһунатхыт. Кыай-кы күнүбүз бары ветеран-нары итинник-истинник эрдэлибизин.

Кэксэтэ

Аграфена КУЗЬМИНА

Кыайы эстафетата

ЭРИЙСИИЛЭЭХ ИЛИН-КЭЛИН ТҮСҮҥҮҮ

Кыайы 65 сылыгар аналлаах 13 этаптаах эстафета, өрүү буоларын кур-дук, улахан хатыһылаахтык барда. Этаптарга спортсменнар саастарыттан көрөн араас уһуннаах дистанциялар олохтоһулар. Бүтүгү этапка тэрэлтэ салайааччытара, нөһүлүк баһылыктара сүүрдүлэр.

Тэрэлтэ көрөхтөнүлэртэр 9 ха-маанда кыттылыһыла. Улахан эрийси-илээх, илин-кэлин түсүһүлээх сүүрүүтэ улуустаагы Ис дьылаа отделын хамаан-дата (УОВД, ГИБДД, ОГПС, прокурату-

ра, нарсуд) үһүс миэстэни, Культура управ-лениятын хамаандата (культура управ-ления, "Айылы", Библиотека, Гос-страх, Сахателеком, Ветеринария управ-ления, "Саха" НКЖК филиала, теле-видео) иккис миэстэни ыллылар. Баста-кы миэстэ "Маарысчаан" ПО ("Ма-рысчаан" ПО, РЦТИ (БТИ), "Алмаэрги-он" АКБ) таһыста.

Улуус кэлиин оскуолаларын хамаан-даларын көрөхтөнүлэртэр 5 оскуола кы-тыһа. Сыллата буоларыны, спортпа-най интернат-оскуола уонна физическэй

культура, спорт институтун иккис арды-ларын иккис бастыһыгар хатыһылаа-ах сүүрүү буолла. ЧРОСИО хамаандата кыайылааһынан таһыста, иккис ЧТФКСИ, үсүү Чурапчы орто оскуола-та ыллылар.

Ыйыл аан бастаан нөһүлүктэр ха-маандалара кыттылыһы ыллытара ула-хан сэгэрэни үөскэтэ. Ол эрэри 3 эр нөһүлүк хамаанда тэрийэн кылэр-бит-Хатылы, Одьулуун, Болтоно Старт бэрилдэттэн кытта Болтоно хамаанда-та иккис миэстэ таһыста. Үһүс этапка

биллилээх сүүрүк Екатерина Драгуно-ва хамаандатын иккис таһаарар. Ол эрэри түмүккэ Ульяна Слещова кыт-тылаах Болтоно спортсменнара нөһүл-лэр иккис биһиги иккис кыттылар. Иккис Одьулуун сүүрүктөрө, үһүс Ха-тылы.

Бастаабыттар, биригэтээх миэстэ-тигиһиттэргэ бырааһынныкы торда, дипломнар туттарыһылар.

Алексей СЛЕЩОВ.

Хаартыскара: эстафета түрүө, ба-стаабыт Болтоно хамаандата.

Ийгэ, аята, бэлгэтир, айвахтар.

м. л. — Бачвакы бэриллэрэ графита: 16 ч 00 м. Бачвакы бэрилинкэ: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоһукка 05.11.2010 с. офсетка бэчээттэннэ.